

بررسی علل میزان افت تحصیلی دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان رشته علوم انسانی شهرستان ایوان در درس فلسفه و منطق

لیلی عزیزی نصاری^۱، محمدکاظم رضازاده جودی^۲

^۱ دانشجوی دکتری الهیات و معارف اسلامی-فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه آزاداسلامی واحدتهران مرکزی.

^۲ هیئت علمی دانشگاه آزاداسلامی واحدتهران مرکزی، بزنین.

نام نویسنده مسئول:

لیلی عزیزی نصاری

چکیده

هدف: در سال‌های اخیر در دروس فلسفه و منطق دبیرستان، شاهد نمره‌های پایین دانش‌آموزان هستیم. این مقاله می‌کوشد تا دلایل کاهش این نمره‌ها را بررسی کند. هدف از تحقیق حاضر بررسی میزان افت تحصیلی دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان رشته علوم انسانی شهرستان ایوان در درس فلسفه و منطق می باشد.

روش: روش تحقیق در پژوهش حاضر بصورت توصیفی-پیمایشی است. جمعیت آماری تعداد ۱۹۰ نفر دانش آموز سال دوم و سوم رشته ادبیات و علوم انسانی شهرستان ایوان در سال تحصیلی ۹۵-۹۶ می باشند. ابزار گردآوری داده ها بصورت پرسشنامه است.

یافته ها: یافته های تحقیق حاضر حاکی از آن است که عوامل فردی و خانوادگی، ضعف موجود در مطالب کتب فلسفه و منطق، نبود امکانات در مدرسه و عوامل اجتماعی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان تاثیر گذار است.
واژگان کلیدی: آموزش و پرورش، افت تحصیلی، دانش آموزان، درس فلسفه و منطق، رشته علوم انسانی.

مقدمه

در آموزش یادگیری به شیوه فرآیندی این باور اساسی وجود دارد که فرایندهای شناختی مانند مشاهده دقیق، جمع آوری و پردازش داده ها و فرضیه سازی پیش بینی استنباط و ... اساس یادگیری را تشکیل می دهند. و به همین اساس در تدریس فلسفه و منطق باید شرایطی فراهم شود تا این مهارت در یادگیرندگان تقویت شود و مکمل این یادگیری شرایط محیطی، ویژگی های یادگیرندگان، ضرورت های موضوع یادگیری، هدف آموزشی، هدف های یادگیرنده، نحوه سازمان دهی و ارائه موضوع و محتوای یادگیری، فعالیت یادگیرنده و مهم تر از همه شیوه ی تعاملی در فرایند تدریس مورد توجه قرار می گیرند.

فلسفه غرب با در دست داشتن چند ویژگی به راحتی توانسته است تا بنیادی ترین مراکز فکری و فرهنگی مسلمانان پیشروی کند از آن جمله:

- ۱) دسترسی به کتابخانه و منابع نوشتاری گسترده و غنی از کهن ترین منابع تا جدیدترین آنها
  - ۲) در اختیار داشتن فضاهای آموزشی-پژوهشی مناسب و گسترده
  - ۳) امکانات فراوان اطلاع رسانی به منظور نشر اندیشه های جدید از طریق کتاب، مجله های تخصصی، سایت های علمی و ...
  - ۴) بهره گیری از شیوه های پژوهشی-علمی
- اما در این سوی دفتر پر برگ اندیشه های ناب فیلسوفان مسلمان به ویژه شیعیان هنوز با کمبودهایی روبرو است. و این کمبودها برای دانش پژوهشی که بخواهد در زمینه فلسفه اسلامی حتی در زمینه فلسفه یونان باستان و ... تحقیق نماید محرز و تأثیرگذار است.
- افت تحصیلی یک مفهوم کلی است که باید به بخش های مختلف تقسیم شود و در مفهوم عام عبارت است از جنبه های مختلف شکست تحصیلی و منظور از آن کاهش عملکرد تحصیلی و درسی دانش آموزان از سطحی رضایت بخش از سطحی نامطلوب است. عوامل متعددی در افت تحصیلی دانش آموزان دخیل هستند. عواملی چون عوامل فردی، عوامل خانوادگی، عوامل آموزشی و نظام آموزشی.
- شناخت علل افت تحصیلی و عوامل بی میلی و بی توجهی دانش آموزان به درس فلسفه و منطق به دبیران و مسئولان آموزش و پرورش کمک می کند تا با به کارگیری راهکارهایی با ایجاد انگیزه و علاقه در دانش آموزان و از میان برداشتن موانع زمینه پیشرفت در درس فلسفه و منطق را فراهم می آورد.

بیان مسئله

کاهش نسبی فعالیت درسی و مطالعه یک دانش آموز در یک دوره نسبی در مقایسه با دوره نسبی قبل از آن را افت تحصیلی گویند. به بیان دیگر شکستها و ناکامیهای دانش آموز در تحصیل که با بی علاقهگی به مسائل تحصیلی و کاهش نمرات درسی شروع می شود، افت تحصیلی نام دارد (رجائی، ۱۳۸۶). افت تحصیلی و مردودی، شاید یکی از قدیمی ترین و شناخته شده ترین مسائل آموزشی باشد و در عین حال همچنان یک مسئله ی جدی و قابل طرح است. نظام آموزشی کشور ما نیز همانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه یا توسعه یافته با مسئله افت تحصیلی رو به رو است. افت تحصیلی موجب به هدر رفتن منابع مالی و انسانی فراوانی می شود و بهبود کارایی نظام های آموزشی تا حد زیادی به جلوگیری از اتلاف یا کاهش افت تحصیلی بستگی دارد. در همین راستا و با توجه به اهمیت موضوع، تحقیقات فراوانی در خصوص افت تحصیلی توسط متخصصین تعلیم و تربیت و دانشجویان علوم تربیتی در داخل و خارج از کشور انجام شده و عوامل بسیاری که در ایجاد این پدیده نقش دارند شناسایی شده است. با توجه به نتایج تحقیقات، علل و عوامل ایجاد افت تحصیلی را می توان به سه دسته زیر تقسیم کرد:

الف) عوامل شخصی یا فردی،

ب) عوامل درونی نظام آموزشی،

ج) عوامل بیرونی.

وسعت آماری افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق و کمبود مطالعات عمیق برای ریشه یابی و مبارزه با این مسئله، پژوهشگران را بر آن داشت تا علل و عوامل اصلی افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق پایه دوم و سوم رشته ادبیات و علوم انسانی را از دیدگاه دبیران و دانش آموزان این درس بررسی کنند و راه های عملی در خصوص جلوگیری از این معضل را ارائه نمایند.

اهمیت و ضرورت پژوهش

مشکلات آموزش و پرورش از جمله مساله «افت تحصیلی» به حدی بغرنج شده است که هر ساله ده ها و صدها کتاب و مجله و نشریه در جهان، خصوصاً در ایران در این مورد چاپ شده است و سمینارهای مختلف که غالباً جامعه شناسان و روانشناسان را به بررسی و تجزیه و

تحلیل و ارائه راه حل دعوت می نمایند برگزار می شود، پس به نظر محقق، انتخاب موضوع آنقدر اهمیت داشته است که به بررسی علل و عوامل عمده آن که موجب عدم کارایی نظام آموزشی و پرورش کشور شده و سبب اتلاف و هدر رفتن سرمایه های مادی و معنوی یک ملت می شود، پرداخته شود و با ارائه راه حل برخواسته از متن فرهنگ و ارزش های ملی و دینی کشورمان هشدار برای مسئولین و دست اندرکاران سازمان تعلیم و تربیت و دولت مجری قوانین باشد تا بتوانند با تصحیح و تقویت برنامه های آموزشی جدید، چنین بحرانی را از جامعه ما بزدایند و با تقویت انگیزه تحصیل علم در اندیشه های نسل جوان، جامعه را به سوی پیشرفت واقعی و تمدن حقیقی سوق دهند. از آنجایی که مسئله افت تحصیلی در نظام آموزش و پرورش در بسیاری از کشورهای جهان سوم به صورت حاد مطرح است. منابع و امکانات کشور ما بسیار محدود است، این مسئله، صرفه جویی، دقت در مصرف و تخصیص این منابع به بخش های مختلف اقتصادی و اجتماعی را الزامی می سازد. بنابراین افزایش سریع جمعیت واجب التعلیم، بخش عمده ای از درآمد ملی را می بلعد. و علاوه بر آن، مشکل افت تحصیلی در مدارس نیز به حجم این مشکل افزوده می شود.

بطور کلی در کشور ما افت تحصیلی یکی از مشکلات کنونی نظام آموزش و پرورش است که همه ساله ده ها میلیارد ریال بودجه کشور را به هدر می دهد. یافته های آماری از مدارس کشور نشان دهنده آن است که افت تحصیلی به صورت مردودی، ترک تحصیلی زودرس و یا اشکال دیگر آن مقادیر زیادی از منابع مالی ملی و استعداد های انسانی جامعه را تلف می کند. بنابراین عدم توجه به علل افت تحصیلی و پیشگیری از آن نه تنها خسارت اقتصادی زیادی را به جامعه و کشور وارد می کند، بلکه باعث افزایش میزان بیکاری ها در آینده شده و سرمایه فرهنگی نیز از بین می رود. به نظر می رسد که بهترین راه شناسایی عوامل افت تحصیلی، جلوگیری از بروز آن است.

اهداف پژوهش

افت تحصیلی و مردودی، شاید یکی از قدیمی ترین و شناخته شده ترین مسائل آموزشی باشد و با این حال به عنوان یک مسئله جدی هنوز مطرح است. شکست و رد شدن در امتحانات هنوز برای دانش آموزان مصیبتی به شمار می رود و این در حالی است که در هیچ کشوری تا کنون راه حل تضمین شده ای را برای مسأله افت، ترک تحصیل، مردودی و ... نیافته است.

نظام آموزشی کشور ما نیز همانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه یا توسعه یافته با مسأله افت تحصیلی روبروست. افت تحصیلی موجب به هدر رفتن منابع مالی و انسانی فراوانی می شود و بهبود کارایی نظام های آموزشی تا حد زیادی به جلوگیری از اتلاف یا کاهش افت تحصیلی بستگی دارد. خسارت ناشی از شکست تحصیلی، مطالعه جامع و پیگیرانه وضعیت آموزشی و تحصیلی دانش آموزان را می طلبد تا با شناخت عوامل احتمالی ایجاد کننده افت، راه موفقیت بیشتر دانش آموزان هموار گردد.

وسعت آماری افت تحصیلی در شهرستان ایوان و بخصوص در درس فلسفه و منطق و کمبود مطالعات عمیق برای ریشه یابی و مبارزه با این مسئله، پژوهشگران را بر آن داشت تا علل و عوامل اصلی افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق پایه ی دوم و سوم رشته ادبیات و علوم انسانی را از دیدگاه دانش آموزان این درس بررسی نموده و راههای عملی در رابطه با جلوگیری از این معضل را ارائه نمایند.

بنابراین هدف اصلی پژوهش حاضر: ۱. شناخت علل افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق از دیدگاه دانش آموزان سال دوم و سوم رشته ادبیات و علوم انسانی دبیرستان های شهرستان ایوان، ۲. شناخت شیوه های قابل اجرا برای جلوگیری از افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق می باشد.

سوالات پژوهش

۱. آیا عوامل فردی و خانوادگی در میزان افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است؟
۲. آیا ضعف موجود در مطالب کتب فلسفه و منطق و نظام آموزشی در میزان افت تحصیلی دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان در این درس نقش داشته است؟
۳. آیا نبود امکانات در مدرسه در میزان افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است؟
۴. آیا عوامل اجتماعی در میزان افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است؟

فرضیات پژوهش

۱. به نظر می رسد که عوامل فردی و خانوادگی در میزان افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است.

۲. به نظر می رسد که ضعف موجود در مطالب کتب فلسفه و منطق در میزان افت تحصیلی دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان در این دروس نقش داشته است.

۳. به نظر می رسد که نبود امکانات در مدرسه در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است.

۴. به نظر می رسد که عوامل اجتماعی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است.

ادبیات و پیشینه پژوهش

بطور کلی عوامل دسته بندی شده در افت تحصیلی دانش آموزان را می توان به شرح زیر آورد: عوامل عمومی افت تحصیلی دانش آموزان در دروس مختلف، جدا از عنوان خاص کتاب عوامل مشترکی دارد، که مهمترین این عوامل عبارتند از:

الف) عوامل مربوط به دانش آموز: عوامل فیزیولوژیکی و جسمی مانند ضعف بینایی و شنوایی و غیره، عوامل ذهنی و روانی مانند میزان هوش و قدرت حافظه و سلامت روانی، نداشتن هدف واقعی و عینی و روشن از تحصیل، عدم انگیزش درونی برای تحصیل و مطالعه، نداشتن اعتماد به نفس کافی، ضعف اراده در تصمیم گیری های تحصیلی و مطالعه و اجرای تصمیمات، عدم برنامه ریزی دقیق از لحاظ زمان و میزان مطالعه روزانه، نداشتن روش مطالعه مناسب برای دروس مختلف، مهارتهای مطالعه ی نادرست.

ب) عوامل مربوط به خانواده: اختلاف خانوادگی و خانواده آشفته، طلاق فیزیکی یا روانی والدین، وجود نامادری یا ناپدری و غیره، اختلاف فرزندان با خانواده مانند لجبازی با والدین و اعتراض به جو خانواده، وابسته و متکی نمودن فرزندان به والدین در امور درسی و تکالیف، تحقیر، سرزنش و مقایسه نادرست فرزندان با همسالان موفق، تغییرات منفی در خانواده مانند ورشکستگی سیاسی و اقتصادی و اعتیاد و غیره، تغییر در جهت ارتقای سریع و غیر مترقبه سطح اقتصادی یا اجتماعی خانواده و از خود باختگی و غافلگیر شدن فرزندان و انواع انحرافات.

ج) عوامل مربوط به مدرسه: گروه همسالان مانند مزاحمت و شوخی های نابجا در کلاس درس، رفتارهای نامناسب عوامل اجرایی مدرسه مانند مدیر، معاونین، دبیران و مشاوران، جو عمومی حاکم بر مدرسه از لحاظ درسی مانند سختگیری بیش از حد دبیران .

د) عوامل مربوط به اجتماع: دوستان نا باب، استفاده ی نادرست از کلوپ های ورزشی، بدن سازی، بیلپارد و غیره، استفاده نادرست از کافی نت ها و گیم نت ها، گذراندن وقت زیاد در خیابان ها و خارج از منزل .

برای رفع و برطرف نمودن این موانع راهکارهای مختلفی وجود دارد، که بیان همه آنها از عهده این مقاله بیرون است. اما بدون شک به منظور کاهش افت تحصیلی دانش آموزان و رفع این موانع باید از طریق والدین و مربیان اقدام نمود. والدین و مربیان در مواجهه با افت تحصیلی نوجوانان باید انعطاف پذیر بوده، رفتارهای خشونت آمیز با وی نداشته باشند و در عوض موفقیت های تحصیلی او را تقویت نموده و به او پاداش دهند. زیرا در یادگیری همیشه حضور پاداش و تقویت اهمیت بسیاری دارد. زیرا فرد از طریق تقویت می تواند به یادگیری بیشتری دست یابد. در غیر اینصورت عدم تقویت فرد در هنگام افت تحصیلی موجب ترک تحصیل او خواهد شد . به عبارت دیگر والدین و مربیان می بایستی به دانش آموز توجه کافی را مبذول داشته و روحیه اعتماد به نفس وی را افزایش دهند و در او نسبت به درس خواندن هدف ایجاد کنند. و نیز باید توجه داشته باشند که افت تحصیلی نشانه عدم توانایی تحصیلی نیست.

نکته دیگری که باید مربیان و والدین بدان توجه داشته باشند این است که ملاک از درس خواندن یادگیری است نه نمره یادگیری علم و دانش، کسب مهارت ها برای زندگی آینده، یادگیری نظم و تربیت، قوانین جامعه و اجتماعی شدن مهم است. بنابراین نباید نمره را به عنوان ملاک پیشرفت تحصیلی دانش آموز در نظر داشته باشند، بلکه هدف یادگیری است. از اینرو والدین و مربیان باید انعطاف کافی را در زمینه نمره دانش آموزان داشته باشند، تا مشکلاتی را در این زمینه برای دانش آموز به وجود نیآورند، پس همه تلاش مربیان و والدین باید جلوگیری از افت تحصیلی دانش آموز باشد، زیرا چنانچه افت تحصیلی ادامه یابد به بزهکاری و انحراف دانش آموز منجر میشود و در نتیجه ترک تحصیل به وجود می آید، که یکی از مهمترین عوامل فساد در جامعه می باشد.

پژوهش های انجام شده در داخل و خارج از کشور

با توجه به اهمیت موضوع، تحقیقات بی شماری در خصوص افت تحصیلی توسط متخصصین تعلیم و تربیت و دانشجویان علوم تربیتی در داخل و خارج از کشور انجام شده و عوامل بسیاری که در ایجاد این پدیده نقش دارند شناسایی شده است.

- پولادی (۱۳۶۸) در پایان نامه خود با عنوان بررسی عوامل افت تحصیلی در دبیرستان های پسرانه شهرستان اهواز، که به وسیله پرسشنامه انجام گرفت، با جامعه آماری کلیه دانش آموزان پسر اول تا چهارم رشته های مختلف دبیرستانهای پسرانه شهرستان اهواز به تعداد

۴۰۰ نفر و نمونه‌ی آماری ۷۲ نفر ده عامل را از عوامل مهم افت تحصیلی در دبیرستانهای اهواز اعلام کرد. در مجموع این ده عامل به مقدار ۴۷ درصد از کل واریانس افت تحصیلی را تعیین می‌کنند و عبارت اند از: ۱. مسائل مربوط به برنامه ریزی آموزشی؛ ۲. مشکلات خانوادگی و سلامتی؛ ۳. مشکلات محیطی آموزشی؛ ۴. مسائل مربوط به رشد؛ ۵. مسائل اجتماعی رفتاری؛ ۶. مسائل مربوط به امتحان؛ ۷. مسائل مربوط به کتب درسی؛ ۸. مسائل آموزشی؛ ۹. مسائل عمومی؛ ۱۰. اختلافات خانوادگی.

- بیگی ده آبادی (۱۳۸۰) در پایان نامه خود با عنوان «بررسی عوامل خانوادگی موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان میبد از دیدگاه معلمان» نتایج تحقیق خود را بدین شرح اعلام کرد: عوامل خانوادگی و شخصی از قبیل مقدار زیاد افراد خانواده، کار کردن دانش آموزان در منزل یا خارج از آن، سابقه مردودی یا ترک تحصیل دانش آموز، داشتن ناپدری یا نا مادری، وضعیت خواب دانش آموز، تغییر دادن مدرسه، چگونگی وضعیت منزل مسکونی و... را مهمترین علل افت دانش آموزان می‌دانند.

- در تحقیقی کرمی و عساکره (۱۳۸۶) با عنوان «شناسایی علل افت تحصیلی دانش آموزان دختر سال اول متوسطه بندر امام خمینی (ره)» که بوسیله‌ی پرسشنامه‌ی محقق ساخته‌ی ۳۰ سؤال انجام شد با جامعه‌ی آماری ۶۱۰ نفری و نمونه‌ی آماری ۲۹۱ نفری دختران پایه‌ی اول متوسطه‌ی منطقه‌ی بندر امام خمینی (ره) مهمترین علل افت تحصیلی از دیدگاه دانش آموزان عبارت بوده است از:

۱- عامل شخصی و خانوادگی با ۱۶ ماده.

۲- عامل معلم با ۱۰ ماده.

۳- عامل نظام مدرسه‌ای با ۴ ماده.

- بابایی جذابه و داریس (۱۳۸۹) در مقاله‌ی با عنوان «بررسی و شناسایی علل افت تحصیلی در درس منطق و فلسفه پایه‌ی سوم رشته‌ی ادبیات و علوم انسانی منطقه بندر امام خمینی» علل افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق را هم از دیدگاه دانش آموزان پسر و دختر سال سوم رشته‌ی ادبیات و علوم انسانی و هم از دیدگاه دبیران مورد بررسی قرار دادند. ۱۰ عامل مهم که از «دیدگاه دانش آموزان» باعث افت تحصیلی می‌شود که به ترتیب اولویت عبارت است از: با هم بودن امتحانات دو درس فلسفه و منطق، سخت بودن مفاهیم این درس، فرار بودن (فراموش شدن) مطالب این درس، قواعد مبهم این درس، بسیار شبیه به هم بودن مطالب دو کتاب، پاسخ طولانی سؤالهای این درس، غیر قابل درک و مبهم بودن مطالب این درس، تشابه اسمی بعضی از واژه‌ها با یکدیگر، نداشتن تنوع (عکس، رنگ و ...) در این دو کتاب، سؤالهای سخت امتحان این درس.

همچنین ۱۳ عامل مهم افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق از «دیدگاه دبیران» به ترتیب اولویت عبارت بودند از: بی توجهی مؤلفین به استفاده از رنگ، طرح، شکل در کتابها، هدایت دانش آموزان بی علاقه به رشته‌ی علوم انسانی، عدم برگزاری دوره‌های ضمن خدمت کافی برای این درس، نبودن کتابهای راهنمای معلم مبتنی بر شیوه‌های نوین تدریس، عدم برگزاری انجمن‌های علمی در این درس، عدم شرکت دبیران حق التدریس در کلاسهای ضمن خدمت، عدم دقت بعضی از مدیران مدارس در برنامه ریزی هفتگی این درس، استفاده اکثر همکاران از روش غیر فعال در تدریس، نبودن پیش نیاز در این درس در پایه‌ی دوم، عدم استفاده از وسایل کمک آموزشی در کلاس، عدم مطالعه این درس در منزل توسط دانش آموز، برگزار نمودن امتحانات هم زمان هر دو کتاب، عدم وجود تمرین در کتاب فلسفه.

روش پژوهش

نظر به اینکه هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی یک موضوع به روش میدانی است می‌توان گفت پژوهش مذکور از نظر هدف در حیطه پژوهش‌های کاربردی می‌باشد. از سوی دیگر با توجه به اینکه در این پژوهش از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و نیز روش‌های میدانی نظیر پرسشنامه استفاده شده است، می‌توان بیان کرد که پژوهش حاضر بر اساس ماهیت و روش گردآوری داده‌ها، یک پژوهش توصیفی-پیمایشی است.

جمعیت آماری

جامعه آماری تحقیق حاضر را تمامی دانش آموزان مشغول به تدریس در رشته ادبیات و علوم انسانی دبیرستان‌های شهرستان ایوان در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ تشکیل می‌دهند. نمونه آماری تعداد ۱۹۷ نفر دانش آموز مشغول به تحصیل در دبیرستان‌های پسرانه حافظ، شهیدخاندادی، شهیدمصطفی زرنه، آیت اله خامنه‌ای، حضرت امام خمینی (ره) و مدارس دخترانه فاطمه زهرا (س)، کوثر، زینب کبری (س) زرنه شهرستان ایوان بودند که به علت عدم پاسخگویی بعضی از دانش آموزان به تعدادی از سوالات پرسشنامه و مخدوش شدن و باطل شدن تعدادی از پرسشنامه‌ها، تعداد کل آزمودنی‌ها به ۱۹۰ نفر تقلیل یافتند. حجم نمونه در این پژوهش، کل حجم جامعه در نظر گرفته شده است.

جدول اسامی مدارس و تعداد آزمودنی های سال دوم رشته انسانی شهرستان ایوان در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵

تعداد دانش آموزان	جنسیت		نام مدرسه
	دخترانه	پسرانه	
۸		*	مدرسه حافظ
۱۴		*	مدرسه شهیدخانزادی
۱۰		*	مدرسه شهیدمصطفی زرنه
۲۲		*	مدرسه آیت اله خامنه ای
۱۷		*	مدرسه حضرت امام(ره)
۷	*		مدرسه فاطمه زهرا(س)
۲۰	*		مدرسه کوثر
۷	*		مدرسه زینب(س)زرنه
۱۰۵	جمع کل سال دوم انسانی		

جدول اسامی مدارس و تعداد آزمودنی های سال سوم رشته انسانی شهرستان ایوان در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵

تعداد دانش آموزان	جنسیت		نام مدرسه
	دخترانه	پسرانه	
۵		*	مدرسه شهیدمصطفی زرنه
۲۶		*	مدرسه حضرت امام(ره)
۷	*		مدرسه فاطمه زهرا(س)
۳۰	*		مدرسه کوثر(دخترانه)
۱۲	*		مدرسه زینب(س)زرنه
۵	*		مدرسه غیر دولتی نساء
۸۵	جمع کل سال سوم انسانی		

ابزار گردآوری داده ها

ابزار گردآوری داده ها بصورت پرسشنامه بوده است. در این پژوهش برای جمع آوری اطلاعات از «پرسشنامه شناسایی علل افت تحصیلی درس فلسفه و منطق از دیدگاه دانش آموزان» استفاده شده است. پاسخ دهندگان در این پرسشنامه می بایست میزان موافقت خود را با انتخاب گزینه های کاملاً موافقم، موافقم، تا حدودی موافقم، مخالفم، کاملاً مخالفم اعمال نمایند.

تجزیه و تحلیل داده ها

تجزیه و تحلیل داده ها از طریق نرم افزار SPSS ورژن ۲۱ انجام گرفته است. در این تحقیق تجزیه و تحلیل داده ها در سطح آمار توصیفی صورت گرفته است. در سطح آمار توصیفی از شاخص های آماری نظیر فراوانی، درصد، میانگین وزنی و نمودار استفاده شده است.

اعتبار و پایایی

ضریب پایایی پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۶ بوده است و جهت برآورد اعتبار نیز از اعتبار صوری توسط متخصصان و دبیران با تجربه درس فلسفه و منطق استفاده و مورد تایید قرار گرفت.

یافته های پژوهش

فرضیه ۱: به نظر می رسد که عوامل فردی و خانوادگی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است.

H0: به نظر می رسد که عوامل فردی و خانوادگی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش نداشته است.

H1: به نظر می رسد که عوامل فردی و خانوادگی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است.

جدول ۱ آزمون فرضیه ۱ تحقیق با استفاده از آزمون رگرسیون

ضریب تعیین	سطح معنی داری	مقدار t	ضرایب استاندارد		مقدار ثابت
			ضرایب غیر استاندارد	B	
۰/۴۹۴	۰/۰۰۰	۴/۴۰۶	خطای معیار	۰/۱۸۲	عوامل فردی و خانوادگی
	۰/۰۰۰	۱۳/۱۳۶	بتا (ضریب همبستگی پیرسون)	۰/۰۵۲	

متغیر مستقل در این فرضیه عوامل فردی و خانوادگی و متغیر وابسته نیز افت تحصیلی درس فلسفه و منطق می باشد. در جدول ۱ مشخص است که سطح معنی داری آزمون ۰/۰۰۰ است و چون از سطح خطای ۰/۰۵ کمتر است لذا فرضیه H0 رد شده و فرضیه H1 یعنی فرضیه ۱ تحقیق در سطح اطمینان ۰/۹۵ تأیید می شود و عوامل فردی و خانوادگی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان تاثیر گذار است.

فرضیه ۲: به نظر می رسد که ضعف موجود در مطالب کتب فلسفه و منطق در میزان افت تحصیلی دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان در این دروس نقش داشته است.

H0: به نظر می رسد که ضعف موجود در مطالب کتب فلسفه و منطق در میزان افت تحصیلی دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان در این دروس نقش نداشته است.

H1: به نظر می رسد که ضعف موجود در مطالب کتب فلسفه و منطق در میزان افت تحصیلی دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان در این دروس نقش داشته است.

جدول ۲ آزمون فرضیه ۲ با استفاده از آزمون رگرسیون

ضریب تعیین	سطح معنی داری	مقدار t	ضرایب استاندارد		مقدار ثابت
			ضرایب غیر استاندارد	B	
۰/۲۲۱	۰/۰۰۰	۷/۸۸۵	خطای معیار	۰/۲۱۲	ضعف موجود در مطالب
	۰/۰۰۰	۷/۰۹۳	بتا (ضریب همبستگی پیرسون)	۰/۰۵۹	

متغیر مستقل در این فرضیه ضعف موجود در مطالب کتب فلسفه و منطق و متغیر وابسته نیز افت تحصیلی می باشد. در جدول ۲ مشخص است که سطح معنی داری آزمون ۰/۰۰۰ است و چون از سطح خطای ۰/۰۵ کمتر است لذا فرضیه H0 رد شده و فرضیه H1 یعنی فرضیه ۲ تحقیق در سطح اطمینان ۰/۹۵ تأیید می شود و ضعف موجود در مطالب کتب فلسفه و منطق در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان تاثیر گذار است.

فرضیه ۳: به نظر می رسد که نبود امکانات در مدرسه در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است.

H0: به نظر می رسد که نبود امکانات در مدرسه در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش نداشته است.

H1: به نظر می رسد که نبود امکانات در مدرسه در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است.

جدول ۳ آزمون فرضیه ۳ با استفاده از آزمون رگرسیون

ضریب تعیین	سطح معنی داری	مقدار t	ضرایب غیر استاندارد		مقدار ثابت
			ضرایب استاندارد	خطای معیار	
۰/۱۸۷	۰/۰۰۰	۱۰/۸۴۲	بتا	۰/۱۸۵	۲/۰۰۱
	۰/۰۰۰	۶/۳۸۲	۰/۴۳۳	۰/۰۴۷	۰/۳۰۳

متغیر مستقل در این فرضیه نبود امکانات در مدرسه و متغیر وابسته نیز افت تحصیلی می باشد. در جدول ۳ مشخص است که سطح معنی داری آزمون ۰/۰۰۰ است و چون از سطح خطای ۰/۰۵ کمتر است لذا فرضیه H_0 رد شده و فرضیه H_1 یعنی فرضیه ۳ تحقیق در سطح اطمینان ۰/۹۵ تأیید می شود و نبود امکانات در مدرسه در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان تاثیر گذار است.

فرضیه ۴: به نظر می رسد که عوامل اجتماعی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است؟

H_0 : به نظر می رسد که عوامل اجتماعی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش نداشته است؟

H_1 : به نظر می رسد که عوامل اجتماعی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان نقش داشته است؟

جدول ۴ آزمون فرضیه فرعی ۴ با استفاده از آزمون رگرسیون

ضریب تعیین	سطح معنی داری	مقدار t	ضرایب غیر استاندارد		مقدار ثابت
			ضرایب استاندارد	خطای معیار	
۰/۳۲۹	۰/۰۰۰	۱۰/۵۱۴	بتا	۰/۱۶۱	۱/۶۹۱
	۰/۰۰۰	۹/۳۱۳	۰/۵۷۳	۰/۰۴۸	۰/۴۴۴

متغیر مستقل در این فرضیه عوامل اجتماعی و متغیر وابسته نیز افت تحصیلی می باشد. در جدول ۴ مشخص است که سطح معنی داری آزمون ۰/۰۰۰ است و چون از سطح خطای ۰/۰۵ کمتر است لذا فرضیه H_0 رد شده و فرضیه H_1 یعنی فرضیه ۴ تحقیق در سطح اطمینان ۰/۹۵ تأیید می شود و عوامل اجتماعی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان تاثیر گذار است.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به بیان آماری فرضیات و یافته های تحقیق نتیجه می گیریم که از نظر جامعه آماری تحقیق حاضر یعنی دانش آموزان رشته ادبیات و علوم انسانی سال دوم و سوم دبیرستان های شهرستان ایوان، عوامل فردی و خانوادگی، ضعف موجود در مطالب کتب فلسفه و منطق، نبود امکانات در مدرسه و عوامل اجتماعی در میزان افت تحصیلی درس فلسفه و منطق دانش آموزان سال دوم و سوم دبیرستان تاثیر گذار است که این نتیجه با برخی یافته های پولادی (۱۳۶۸)، بیگی ده آبادی (۱۳۸۰) و کرمی و عساکره (۱۳۸۶)، بابایی جذابه و داریس (۱۳۸۹) همخوانی دارد، آنان نیز نتیجه گرفتند که مسائل محیطی، مشکلات فردی و خانوادگی و همچنین مسائل مربوط به مدرسه و کتب درسی منجر به افزایش میزان افت تحصیلی دانش آموزان کشور شده است.

محدودیت های پژوهش

- با توجه به اطمینان دادن به دانش آموزان از محرمانه بودن اطلاعات و پاسخهایشان، برخی دانش آموزان اجازه توزیع پرسشنامه ها را به ما ندادند و برخی دیگر نیز از جواب دادن بعضی از سؤالات خودداری کرده بودند.

- محدودیت دیگر این پژوهش این است که نتایج و یافته های بدست آمده تنها قابل کاربرد در جامعه آماری حاضر می باشد و نمی توان آن را به جامعه آماری دیگری تعمیم داد.

- یکی دیگر از مشکلات پژوهشی این مطالعه، محدودیت منابع در خصوص موضوع مورد مطالعه بود. استان ایلام و به طبع آن شهرستان ایوان، فاقد کتابخانه های غنی و کتابهای فلسفی مضاعف می باشد بطوری که ضمن مراجعه به تمامی کتابخانه ها و مراکز پژوهشی و دانشگاه ها در سطح دو شهر ایلام و ایوان، مطالبی یافت نشد که مستقیماً با موضوع پژوهش همخوانی داشته باشد.

پیشنهادهات

- این پژوهش به علل افت تحصیلی درس فلسفه و منطق از دیدگاه دانش آموزان شهرستان ایوان محدود شده است، بنابراین پیشنهاد می شود تحقیقی مشابه در مورد علل افت تحصیلی درس فلسفه و منطق از دیدگاه دبیران این درس انجام شود. همچنین پیشنهاد می شود تحقیقی مشابه در این مورد در دیگر شهرستان های استان ایلام یا دیگر استان های کشور انجام شود.
- این پژوهش بطور کلی به دانش آموزان دختر و پسر، بدون در نظر گرفتن جنسیت آنها محدود شده است، بنابراین پیشنهاد می شود تحقیقی مقایسه ای در این زمینه با عنوان «مقایسه میزان افت تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر در درس فلسفه و منطق» انجام شود.
- این پژوهش به کتاب فلسفه و منطق محدود شده است، بنابراین پیشنهاد می شود تحقیقی مشابه در مورد علل افت تحصیلی در درس اختصاصی رشته ی ادبیات و علوم انسانی انجام شود.
- این پژوهش به کتاب فلسفه و منطق سال دوم و سوم مقطع متوسطه محدود شده است، بنابراین پیشنهاد می شود تحقیقی مشابه در مورد علل افت تحصیلی در درس فلسفه و منطق دوره پیش دانشگاهی انجام شود.
- با توجه به اهمیت موضوع و فقدان اطلاعات کافی در این زمینه بخصوص در ایران، توصیه می شود پژوهش های مقایسه ای و بررسی های وسیع تری در قالب پژوهش حاضر در ایران با کشورهای اروپایی و جهانی نیز صورت گیرد.

منابع و مراجع

- [۱] رجائی، محبوبه؛ (۱۳۸۶). عوامل موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان .
- [۲] دبیرخانه کشوری فلسفه و منطق، «فصلنامه اندیشه»، ۱۳۸۴.
- [۳] دبیرخانه راهبری فلسفه و منطق، «فصلنامه اشراق»، ۱۳۸۶.
- [۴] شکرکن، حسین؛ حقیقی، جمال؛ پولادی، محمدعلی (۱۳۶۸). «بررسی عوامل مهم افت تحصیلی در دبیرستان های پسرانه شهرستان اهواز»، مجله علوم تربیتی و روانشناسی، دوره ۷، شماره ۳-۴، پاییز و زمستان ۱۳۷۹.
- [۵] بیگی ده آبادی (۱۳۸۰)، بررسی عوامل خانوادگی موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان مقطع ابتدایی شهرستان میبد از دیدگاه معلمان، ۱۳۸۰.
- [۶] بابایی جذابه، سکینه؛ داریس، جمیله (۱۳۸۹)، «بررسی و شناسایی علل افت تحصیلی در درس منطق و فلسفه پایه ی سوم رشته ی ادبیات و علوم انسانی منطقه بندر امام خمینی»، اندیشه، دوره ی ۲۳، شماره ی ۲، زمستان ۱۳۸۹.

پیوست ها

* پرسشنامه افت تحصیلی دانش آموزان در درس فلسفه و منطق

دانش آموز عزیز سلام!

پرسشنامه ای که در پیش روی شماست در مورد تحقیقی با عنوان شناسایی افت تحصیلی دانش آموزان در درس فلسفه و منطق می باشد. ابتدا هر جمله را بخوانید و سپس فکر کنید و به آن با گزینه های روبرو پاسخ دهید. با تشکر

نام دبیرستان:

مقطع:

معدل سال گذشته:

ردیف	چند	کاملاً مخالفم	مخالفم	بی نظر	موافقم	کاملاً موافقم
۱						علت افت تحصیلی من غیبت بیش از حد دبیر این درس است.
۲						علت افت تحصیلی من مطالعه نکردن این درس در منزل است.
۳						علت افت تحصیلی من حجم مطالب زیاد این درس است.
۴						علت افت تحصیلی من سوالات سخت امتحان های این درس است.
۵						علت افت تحصیلی من استفاده نکردن معلم از وسایل کمک آموزشی (فیلم، ماکت و ...) است.
۶						علت افت تحصیلی من این است که به این درس علاقه ندارم.
۷						علت افت تحصیلی من سخت بودن مفاهیم این درس است.
۸						علت افت تحصیلی من این است که معلم ما از این درس زیاد امتحان نمی گیرد(نمی پرسد).
۹						علت افت تحصیلی من کم بودن ساعات تدریس هفتگی این درس است.
۱۰						علت افت تحصیلی من نبودن کلاسهای تقویتی و جبرانی برای این درس است.
۱۱						علت افت تحصیلی من تعداد زیاد دانش آموزان کلاس است.
۱۲						علت افت تحصیلی من این است که شیوه ی مطالعه این درس را نمی دانم.
۱۳						علت افت تحصیلی من نداشتن استعداد برای یادگیری این درس است.
۱۴						علت افت تحصیلی من بی ربط بودن مطالب این درس با زندگی است.
۱۵						علت افت تحصیلی من فرار بودن (فراموش شدن) مطالب این درس است.
۱۶						علت افت تحصیلی من این است که بعضی از بچه ها در کلاس این درس صحبت می کنند و مزاحمت ایجاد می کنند.
۱۷						علت افت تحصیلی من خسته شدن من در کلاس هنگام تدریس معلم است.
۱۸						علت افت تحصیلی من این است که در جلسه ی امتحان وقت کم می آورم.
۱۹						علت افت تحصیلی من این است که کتاب این درس تنوع ندارد (عیج عکس و رنگی ندارد).
۲۰						علت افت تحصیلی من اهمیت نداشتن نمره این درس برای والدینم است.
۲۱						علت افت تحصیلی من در این درس پاسخ های طولانی سوالات این درس است.
۲۲						علت افت تحصیلی من در این درس با هم بودن امتحانات دو درس (فلسفه و منطق) است.
۲۳						علت افت تحصیلی من این است که معلم ها درس را سخت می گویند.
۲۴						علت افت تحصیلی من زیاد بودن حجم مطالب دو کتاب است.
۲۵						علت افت تحصیلی من بسیار شبیه به هم بودن مطالب دو کتاب است.
۲۶						علت افت تحصیلی من تشابه اسمی بعضی از واژه ها با یکدیگر است.
۲۷						علت افت تحصیلی من نبودن تمرین ها و فعالیت های مناسب در کتاب است.
۲۸						علت افت تحصیلی من توضیح ناکافی درس توسط دبیر است.
۲۹						علت افت تحصیلی من جدی نبودن معلم این درس است.

					علت افت تحصیلی من خلاصه و سریع درس دادن دبیر این درس است.	۳۰
					علت افت تحصیلی من این است که مطالب این درس مبهم و غیرقابل درک است.	۳۱
					علت افت تحصیلی من این است که مطالب این درس کاملا حفظی است.	۳۲
					علت افت تحصیلی من این است که در این درس دروس به هم ارتباط ندارند.	۳۳
					علت افت تحصیلی من این است که دبیر ما در تدریس آن توانایی لازم را ندارد.	۳۴
					علت افت تحصیلی من این است که اصلا نمی دانم چرا باید این درس را مطالعه کنم.	۳۵
					علت افت تحصیلی من این است که کتاب بسیار ریز یا بدخط نوشته شده است.	۳۶
					علت افت تحصیلی من داشتن وقت کم برای درس خواندن به دلیل وقت گذراندن با دوستانم است.	۳۷
					علت افت تحصیلی من این است که دوستانم می گویند این درس به درد ما نمی خورد.	۳۸
					علت افت تحصیلی من این است که این درس آینده شغلی ندارد.	۳۹